

Куриляк В.В.

Національний університет «Острозька академія»

ІСТОРІЯ РЕФОРМИ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ В КОНТЕКСТІ ВЧЕННЯ ПРО ЗДОРОВ'Я В ЦЕРКВІ АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ

У статті представлено історію реформи жіночого одягу вірянок Церкви Адвентистів сьомого дня в середині XIX століття. Визначено, що питання вбрання жінок-адвентисток є невід'ємною частиною «реформи здоров'я» в Церкві Адвентистів сьомого дня. Розглянуто причини, які спонукали одну із засновниць адвентистів – Еллен Уайт – звернути увагу на проблему жіночого одягу. Виявлено, що жіноче вбрання, а саме: сталеві обручі, корсети, довгі важкі спідниці тощо – шкодило здоров'ю жінок у XIX столітті. Для вирішення проблеми Еллен Уайт разом із подругами розробили ескіз більш зручного одягу для представниць жіночої статті. Запровадження реформи в одязі серед адвентистів у XIX столітті мало дві основні мети: виконання першої забезпечувало вірянок більш зручним одягом, який не шкодив їхньому здоров'ю, а реалізація другої мети сприяла формуванню в жінок принципів скромності й простоти в зовнішньому вигляді. Однак запропонована реформа в одязі викликала низку позитивних і негативних відгуків, які в результаті вилилися в десятирічну дискусію. Також встановлено, що реформа в одязі серед жінок-адвентистів не стала повсюдно популярною, оскільки домінуючі стилі в одязі мали досить сильний вплив на тогочасне суспільство. У результаті неоднозначна реакція вірянок-адвентисток на запропонований зручний костюм змусила Еллен Уайт відмовитися від конкретного стилю одягу. Отже, результатом суперечок серед керівництва та членів церкви з питання реформи одягу стала низка принципів, запропонована Еллен Уайт. Отже, вбрання вірянок-адвентисток повсякчас має відповідати принципам скромності, простоти, вирізнятися якістю тканини й бути зручним і безпечним у використанні. Питання акцентування уваги на конкретному ескізі чи костюмі жіночого вбрання більше не розглядалося. Тому сучасні жінки-адвентисти намагаються одягатися так, щоб їхнє вбрання відповідало принципам, запропонованим засновниками Церкви Адвентистів сьомого дня.

Ключові слова: Церква Адвентистів сьомого дня, реформа одягу, вчення про здоров'я.

Постановка проблеми. Кожній протестантській деномінації притаманні свої доктринальні відмінності, які ідентифікують її, виокремлюючи в окрему гілку християнства. З моменту зародження (середина XIX століття) й до сьогодні релігійна конфесія «Церква Адвентистів сьомого дня» (далі – ЦАСД) у світі відрізнялася від інших протестантських напрямів своїм ученням про здоровий спосіб життя. До переліку питань, які регламентуються та пропагуються ЦАСД у сфері здоров'я, входять вісім принципів здоров'я (фізичні вправи, здорове харчування, достатній сон, фізичні вправи тощо) [1]. Однак поряд із фізичним оздоровленням і завчасною профілактикою різних захворювань адвентисти також приділяють увагу зовнішньому вигляду людини, а саме якості та стилю одягу, який рекомендовано одягати кожному члену ЦАСД. Низка рекомендацій і принципів щодо зовнішнього вигляду й одягу адвентистів з'явилася в середині XIX століття,

пов'язана з ім'ям однієї із засновниць ЦАСД – Еллен Уайт.

Постановка завдання. Отже, розгляд історії причин концентрації уваги на питанні реформи в одязі серед членів ЦАСД є метою статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Майже до кінця XIX століття жінки в США одягалися у важкі, багатошарові, довгі спідниці чи сукні, поділ яких замітав тогочасне дорожнє покриття, збираючи пилюку чи бруд. Вага до семи кілограмів спідниць із кільцями зі сталевих дров і корсетами, які затягували на жіночий талій настільки сильно, що багато представниць жіночої статі втрачали свідомість від нестачі кисню чи занадто туго перетягнутих внутрішніх органів. Як результат, внутрішні пошкодження органів і їх деформація руйнували жіноче здоров'я, а довгі поділи вбрань через пилюку призводили до інфекційних захворювань багатьох жінок Америки [2, р. 184–185].

З вищенаведеного стає зрозумілим, що реформа одягу жінок США стала одним із актуальних питань того часу. Активіста Елізабет Сміт Міллер у 1850 році підняла повстання з метою звільнення жінок від так званого «тюремного одягу». Так почалася революція в жіночому одязі в США. Було запропоновано, замість корсетів, довгих спідниць зі сталевими обручами, одягати короткі спідниці або штани, які згодом отримали назву «американський костюм». Реакція однієї із засновниць ЦАСД на «американський костюм» була негативною, однак вона не підтримувала й вбрання зі стягуючими корсетами. Пояснюючи причину несприйняття «американського костюму», вона зазначила, що це вбрання для жінок більше схоже на чоловічий одяг, і прокоментувала це так: «Я не збираюся впадати в крайнощі, але совість і здоров'я вимагають реформи» [3].

Щодо неї самої, то вона з дитинства одягалася в строге вбрання, яке відповідало християнським моральним принципам: скромності, простоті та якості одягу. На відміну від інших дівчаток її віку, у неї на одязі ніколи не було «непотрібних бантів і стрічок» [4, р. 96]. Також маємо лист від 1861 року, у якому вона, звертаючись до дружини одного служителя, писала: «... у жодному разі не надягайте обруч...» [4, р. 96]. Друг Еллен Уайт і перший президент Генеральної конференції ЦАСД (обраний на посаду в 1863 році) Джон Байтон також був відомим борцем проти рабства й одним із перших висловився проти використання обручів як елементу жіночого одягу [4, р. 636–639].

У 1865 році в місті Батл-Крік Еллен Уайт разом зі своїми подругами підготувала низку зразків зручного жіночого одягу. Ці зразки не суперечили раніше прийнятій реформі здоров'я, яка розроблялася ЦАСД із 1863 по 1865 роки. Запропонована розробка забезпечувала власниці жіночність, звільняла стегна й талію від важких спідниць, довжина її сягала середини щиколотки. Під сукнею від щиколотки до стопи були штани, які забезпечували ногам тепло та захист від пилюки. Після виготовлення цих зразків вони були розрекламовані виданням «Review and Herald», а парові ескізи винахідниця возила із собою в усі подорожі.

Як результат, протягом другої половини 1860-х років реформа одягу, запропонована Еллен Уайт, викликала жваві обговорення та дискусії серед адвентистів. Більшість жінок, які скористалися запропонованими зразками від Еллен Уайт, побачили, що їхнє здоров'я покращилося, однак були й випадки, коли члени сім'ї виступали проти нововведень в одязі, які запозичувала будь-яка

з американок від Еллен Уайт. У наступні роки місіс Уайт згадувала, що форма реформ була «битвою на кожному кроці» і призводила до появи «розбіжностей і суперечок... те, що було дано як благословення, перетворилося на прокляття» [5, р. 110–111]. Тому Еллен Уайт перестала пропагувати конкретний стиль і зосередилася лише на жінках-адвентистках, яким рекомендувала вдягати «просте, неприкрашене плаття скромної довжини» [5, р. 110–111]. При цьому вона акцентувала увагу на тому, що в ЦАСД були більш важливі речі, за які потрібно було боротися.

Варто пригадати випадок, що стався в 1869 році з одним відомим реформатором здоров'я Расселом Трейлом (1812–1877 роки). Він був запрошений у Батл-Крік прочитати низку лекцій щодо здоров'я для служителів ЦАСД. Один із його лекційних днів був призначений для зустрічі лише із жінками. Близько сотні жінок, одягнених у сукні за дизайном Еллен Уайт, з'явилися на зустріч із лектором, який високо оцінив розробку, зазначивши, що «місіс Уайт не лише виступає за реформу одягу, а й практикує її» [6, р. 360; 7, р. 14; 8, р. 57].

Доречно додати, що реформа в одязі серед жінок-адвентистів не стала повсюдно популярною, оскільки стилі в одязі мали досить сильний вплив на тогочасне суспільство. Однак деякі затяті ентузіасти критикували адвентистських жінок, які не перейняли запропонований Еллен Уайт стиль одягу. У результаті реакція місіс Уайт на дії таких активістів була такою: «Реформа одягу була однією з незначних речей, яка мала становити велику реформу в галузі охорони здоров'я, і її ніколи не варто визначати як перевірну істину, необхідну для спасіння» [9]. Більше того, Еллен Уайт зазначила, що не треба переживати, що під час її подорожей і виступів питання одягу стане ключовим закликком. Її позиція була така: «... я нікого не закликаю й не засуджую» [10, р. 523].

Маємо також деякі негативні відгуки від упровадження реформи в одязі серед адвентистів. Одна жінка написала місіс Уайт, як вона збентежена ставленням її сусідів до себе. «Мені здається, що мої сусіди іноді бояться мене, а мій чоловік каже, це через те, що я ношу коротке плаття, ... я не можу спілкуватися з ними в їхніх соціальних партіях ... Бо люди не люблять, коли я виходжу на вулицю. Їм соромно за моє плаття. Що мені робити?» [2, р. 200].

Іншими словами, загальна позиція суспільства часто змушувала жінок у середині XIX століття дотримуватися усталених норм в одязі, оскільки спроби вносити інновації особливо в маленьких

містах і селах призводили до осуду з боку загалу. Описуючи етапи прийняття реформ в одязі, один зі служителів ЦАСД зазначив, що багато хто із жінок у штаті Мен користується зручним одягом, який не шкодить здоров'ю, більше того, говорить він: «Я щиро сподіваюся, що ніхто не ухилиться від цього здорового обов'язку. Я вірю, що скоро настане час, коли ми всі будемо їсти, пити й одягатися на славу Божу» [11, р. 141].

У цьому контексті позитивним є відгук, надісланий С.Е. Ліндсей сестрам Сейтерс, у якому вона повідомляє, що носить коротке плаття, зручне та корисне, і готова, за її словами, «зустріти всю опозицію в цьому напрямі», оскільки вважає запропоновану реформу відповіддю від Бога на її молитви [12, р. 42–43]. С.Е. Ліндсей дала коментар щодо цього вбрання: «... це найзручніше плаття, яке я коли-небудь носила, і, звичайно, воно скромне і здорове, аж ніяк не незначне» [13, р. 166–167].

Також у листі від Мері Л. Пріст із Південного Ланкастера, штат Массачусетс, написаному редактору «Рев'ю енд Геральд», зазначено, що вона в захваті від своєї нової сукні: «Господь благословив мене, тому хочу поділитися досвідом, що моє здоров'я постійно поліпшується...» [14, р. 171]. Тієї ж думки був К.О. Тейлор із Роуз Пойнт, Нью-Йорк, який написав про свою дружину: «Місіс Тейлор носить цей костюм уперше. Я не чув, щоб хтось говорив про нього погано, дехто відгукується позитивно...» [15, р. 188].

Утілення справжньої реформи в одязі серед адвентистів ХІХ століття мало дві основні мети. Перша – це забезпечити жінкам зручний одяг, який би не шкодив їхньому здоров'ю. Друга мета полягала у вихованні скромності та простоти в жіночих вбраннях, оскільки кількість тканини на виготовлення тогочасних, особливо святкових, суконь коштувала досить дорого. А витрачання грошей на додаткові прикраси та жіночі примхи розбещувало останніх, не даючи їм можливості поглянути на тих, хто потребував елементарних речей: їжі, води чи щоденного одягу.

Улітку 1872 року багато жінок-адвентисток одяглися у вбрання, запропоноване в результаті реформи, однак лише для відвідування молитовних будинків ЦАСД. У результаті спочатку підтримка цього варіанта одягу поступово зникла та розсіювалася [2, р. 200]. Причиною охолодження до реформи в одязі стало неоднозначне ставлення самих керівників ЦАСД. Наприклад, старійшина Г.І. Батлер був дещо роздратований «вічним питанням про короткі сукні» [16]. Навіть сама реформаторка Еллен Уайт гірко скаржилася

в 1873 році, що, незважаючи на її численні свідчення, реформа в одязі продовжувала «сприйматися деякими з великою байдужістю, а іншими – з презирством» [17, р. 154–156].

Наприклад, ще одним не менш впливовим фактором, який не сприяв популяризації зручного одягу (спідниця до щиколоток у поєднанні зі штанами), були фанатично налаштовані адвентистки, які основою своєї релігії зробили реформу в одязі. Постійні плітки про любительок світської моди, коли вони відхилилися від запропонованого зразка й додавали до вбрання зайві прикраси, викликали постійні суперечки між ними та жінками-радикалами в цьому питанні.

Отже, бачимо, що, з одного боку, існувала сильна опозиція серед адвентистів у виборі вбрання, але вона в жодному разі не була універсальною, оскільки виявлялася в локальних осередках адвентизму [18, р. 69]; з іншого боку, є низка позитивних відгуків від жінок-адвентисток, які, спробувавши носити запропонований костюм, лишилися задоволеними від отриманого ефекту.

Після того, як на арену просування (промоції) адвентистської реформи здоров'я вийшов доктор Д.Х. Келлог, питання одягу перейшло на другий план. У контексті цього місіс Уайт писала, що втомилася від постійних суперечок і сварок із питання, яке є «другорядною» частиною реформи охорони здоров'я» [19, р. 636–639]. Також із цього приводу вона іронічно зауважила, що, «можливо, серед нас ніколи не виникало ніяких питань, що викликало такий розвиток характеру, як реформа одягу» [2, р. 202].

Варто зазначити, що Еллен Уайт ніколи не робила реформу одягу тестовим питанням у релігійному вимірі, але при цьому не схвалювала тих, хто зробив реформу «сумою й сутністю їхньої релігії». Вона навіть радила тим, хто мав чоловіків-неадвентистів, не приймати форму реформи, оскільки це може привести до нещастя, «яке буде протидіяти всьому благу, що отримується від його використання». Е. Уайт написала далі: «Хоча ніхто не був змушений прийняти форму реформи, наші люди могли й повинні були оцінити її переваги і прийняти це як благословення» [20, р. 639].

У результаті десятирічної боротьби з питанням впровадження нового стилю одягу Еллен Уайт порадила дозволити «сестрам одягатися просто, як це роблять багато хто, виготовляти одяг із хорошого матеріалу, довговічного, скромного, що підходить для цього віку, і нехай питання про одяг не наповнює розум» [21]. Крім того, адвентисти сповідували ті ж принципи, що й Союз жінок-

християнок за стримання, хоча вони й не в усіх питаннях підтримували цей Союз, тому що святість неділі була основою їхньої платформи. Один із найяскравіших висловів 1890-х років, який обраний у боротьбі з тогочасними стандартами жіночого одягу, особливо з «аморальністю тісних шнурівок», які викликали «затяжну смерть», – це те, що «Божественна істина, на думку активісток, не може проникнути в серце, яке сильно стиснуте корсетом». Свої словесні гасла вони ілюстрували за допомогою графічних малюнків, де була зображена деформована форма жіночої талії, обтягнутої тісним корсетом. Стиснуті ребрами легені, защемлене серце, яке не може качати кров, м'яві печінка та шлунок, який не може перетравлювати їжу, – це внутрішній бік зовнішньої краси. Демонструючи руйнівні наслідки корсетів, активістки писали: «Дурна та жінка, яка має масу бід, але думає, що в неї чудова форма, хоча вона негарна, як покалічена мавпа» [22, с. 120–122]. Отже, якби жінки розуміли, які руйнівні наслідки від корсетів для їхнього здоров'я, тоді б вони дозволили собі «бути собою й ніколи не намагалися змусити свою талію «зупинитися» [22, с. 120–122].

Що стосується сучасного стилю одягу жінок-адвентисток у всьому світі, то зазначимо: дизайн одягу у XXI столітті багато в чому відповідає основним принципам реформи в одязі середини XIX століття. Звісно, за всього різноманіття зручних видів одягу, які не шкодять фізіології людини, кращими є ті, які відповідають нормам скромності. Однак доки в суспільстві пануватимуть закони моди, битва за простоту, скромність, здоров'я не має переможного кінця [2, с. 387].

Жінки-адвентисти сьомого дня, молоді, дорослі та похилого віку, зазвичай відрізняються простотою в одязі й відсутністю штучних прикрас. Косметика зведена до мінімуму до такої міри, що відрізняє адвентистську молодь від більшості світських представників, а носіння ювелірних виробів знецінюється та вважається виявом нескромності й марнотратства [2, с. 194]. Але справедливо підкреслити, що не всі жінки-адвентисти повністю ілюструють принципи, притаманні реформі одягу перших років діяльності ЦАСД.

Висновки. Реформа здоров'я, яку сповідує Церква Адвентистів сьомого дня, є одним із ключових віросповідних положень у цій деномінації, яка також включає питання зовнішнього вигляду та брання адвентистів. Тому не дивно, що її впровадження в середині XIX століття викликало низку дискусій і переживань у середовищі адвентистів. Причини впровадження реформ в одязі були продиктовані збереженням фізичного здоров'я жінок і вихованням у них принципів скромності й простоти. Роль Еллен Уайт у цьому питанні була ключовою, оскільки саме вона була ініціатором створення зручного костюму, однак реакція на ці нововведення та наслідки цих нововведень згодом змусили її зрозуміти, що діяльність у цьому напрямі є другою. Проте низка принципів, запроваджених місіс Уайт, щодо того, яким має бути одяг жінок-адвентисток, є основою у виборі одягу в середовищі цієї конфесії. Простота, скромність, зручність і якість вбрання повинні повсякчас вирізняти вірянок Церкви Адвентистів сьомого дня від інших представниць жіночої статі.

Список літератури:

1. Куриляк В.В., Соя Л.Л. Духовний ріст людини за рахунок виконання принципів здорового способу життя. *Young Scientist*. 2019. № 4. С. 25–28.
2. Numbers R. *Prophets of Health: A Study of Ellen G. White*. Grand Rapids, Michigan : William B. Eerdmans Publishing Company, 2008. 456 p.
3. *Letters and Manuscripts Volume 1*. EGW Writings (1844–1868 pp.). URL: <https://m.egwwritings.org/en/book/13961.3160001#3160010>.
4. *Advent Review, and Sabbath Herald*. August 5, 1858. P. 96.
5. Schwarz R. *Light Bearers to the Remnant*. Mountain View, California : Pacific Press, 1979. 656 p.
6. *Advent Review, and Sabbath Herald*. May 26, 1868. P. 360.
7. *The Health Reformer*. July 1, 1868. P. 14.
8. *The Health Reformer*. September 1, 1869. P. 57.
9. *Advent Review, and Sabbath Herald*. October 8, 1867. P. 261.
10. White E. *Testimonies for the Church, Vol. 1*. Mountain View, CA: Pacific Press Publishing Association, 1948. 718 p.
11. *Advent Review, and Sabbath Herald*. August 13, 1867. P. 141.
12. *Advent Review and Sabbath Herald*. December 31, 1867. P. 42–43.
13. *Advent Review and Sabbath Herald*. February 25, 1868. P. 166–167.
14. *Advent Review, and Sabbath Herald*. February 25, 1868. P. 166–167.
15. *Advent Review, and Sabbath Herald*. September 3, 1867. P. 188.

16. The Health Reformer. July 1, 1868. P. 14.
17. White E. Testimonies for the Church, vol. 3. Mountain View, CA : Pacific Press, 1948. 575 p.
18. A Critique of the Book Prophetess of Health – Washington, D.C. : Ellen G. White Estate, 2008. 121 p.
19. White E. Testimonies for the Church, Vol. 4. Mountain View, CA : Pacific Press Publishing Association, 1948. 657 p.
20. White E. Letter 19. 1897. URL: <https://m.egwwritings.org/en/book/14062.6716001>.
21. Clapham N. Seventh-day Adventists in the South Pacific 1885-1985. Warburton : Signs Publishing Company, 1985. 272 p.
22. Spalding A. W. Origin and History of Seventh-day Adventists? Vol.1. Washington, D.C. : Review and Herald, 1961. 414 p.

Kuryliak V.V. HISTORY OF WOMEN'S DRESS REFORM IN THE CONTEXT OF THE DOCTRINE OF HEALTH IN THE SEVENTH-DAY ADVENTIST CHURCH

The article presents the history of women's clothing reform of the Seventh-day Adventist Church believers in the mid-nineteenth century. The issue of dressing Adventist women is identified as an integral part of "health reform" in the Seventh-day Adventist Church. The reasons that prompted one of the Adventist founders – Ellen White to pay attention to the issue of women's clothing are considered. It was found that women's clothing, namely: steel hoops, corsets, long heavy skirts, etc., harmed the health of women in the nineteenth century. To solve the problem, Ellen White, together with her friends, have developed a sketch of more comfortable clothing for women. Adventist reform of clothing in the nineteenth century had two main goals: the implementation of the first provided the rope with more comfortable clothing that did not harm their health, and the realization of the second goal promoted the formation of modesty and simplicity in women. However, the proposed clothing reform has elicited a number of positive and negative responses that have resulted in a decade-long debate. It was also found that clothing reform among Adventist women did not become widespread because dominant clothing styles had a strong influence on society at that time. As a result, the ambiguous reaction of the Adventist women to offer a comfortable suit forced Ellen White to abandon a particular style of clothing. Consequently, Ellen White has proposed a series of principles because of controversy among leadership and church members about clothing reform. Therefore, Adventist clothing should always adhere to the principles of modesty, simplicity, quality of fabric and being comfortable and safe to use. The issue of focusing on a particular sketch or suit of women's clothing was no longer addressed. Therefore, modern Adventist women are trying to dress in such a way that their attire conforms to the principles proposed by the founders of the Seventh-day Adventist Church.

Key words: Seventh-day Adventist Church, clothing reform, health doctrine.